

За допомогою інституту зустрічного забезпечення заявник має обов'язок відшкодування шкоди, завданої відповідачу необґрунтованим забезпеченням позову.

Також інтересною новелою є застосування у господарському процесі системи автоматизованого арешту коштів, за допомогою якої господарські суди зможуть у спрощеному порядку вживати забезпечувальні заходи у вигляді накладення арешту на грошові кошти, які знаходяться на банківських рахунках сторін спору. Але цей механізм є новим и зрозуміло, що потрібен час і практика для його успішного використання.

РИКОВА О. М.

Одеський апеляційний господарський суд,
помічник судді, кандидат юридичних наук

РЕФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: РЕФОРМА ПРАВОСУДДЯ ЧИ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ?

Поза сумнівом, реформа правосуддя в Україні є нагальною, її відсутність гальмує проведення багатьох інших реформ.

В рамках реформування процесуального законодавства Радою з питань судової реформи розроблений законопроект «Про внесення змін до процесуальних кодексів, у тому числі і до Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів» [1].

Суттєвих змін зазнало багато інститутів, зокрема, інститути доказового права, забезпечення позову, попередніх забезпечувальних заходів, а також передбачено запровадження нових інститутів (введення інституту свідків, введення інституту врегулювання спору суддею). Редакція нового ГПК України змінює традиційний підхід до видів провадження в господарському судочинстві: крім загального позовного, передбачає спрощене позовне та наказне провадження [2].

Такий законодавчий хід визвав численні дискусії серед вчених, праників та правознавців, оскільки означене реформування, на перший погляд, здається величезним кроком вперед до такої бажаної судової реформи. Поряд з цим, новації законопроекту оцінюються доволі критично, оскільки реалізовано методологічно хибний підхід до надмірного регулювання процесуальної діяльності та обмеження самостійності суду у визначенні порядку слухання справи, що несе загрозу використання приписів закону для зловживання процесуальними правами, зволікання процесу та спотворення його завдань.

Як відзначає доктор юридичних наук, професор О. Подцерковний, що у новому кодексі мало б бути вирішено питання загальної моделі та специфіки господарського процесу, потреби у новітніх інститутах. Однак, проект нового ГПК України зберіг окремі архаїзми на кшталт вимог до господарського суду встановити «об'єктивну істину» у справі, що суперечить західному досвіду та реальним повноваженням суду в процесі доказування [3].

Досить скептичними є судження відносно змін щодо юрисдикції судів, яка запроваджує нові правила юрисдикції та підсудності між загальними, господарськими та адміністративними судами щодо розмежування її залежно не від суб'єктного складу сторін, а від предмета спору.

Багато нарікань щодо недоцільності введення в господарський процес свідків. Адже фактично відсутні справи, рішення в яких могло бути змінене лише через наявність показань цих осіб. Натомість їх залучення створюватиме передумови для зловживань. На ризик затягування процесу вказував й О. Байдерін [4]. Недоречним є й приписи щодо письмового опитування учасників справи в якості свідків.

Суперечливим є положення щодо надання можливості учасникам справи заявляти відвід судді як до, так і після відкриття провадження у справі, оскільки на практиці це може призвести до неможливості суддею розглянути справу по суті.

Викликають сумніви реалізація положення й щодо випадків зупинення провадження, у зв'язку з тим, що суддя дійшов висновку про необґрунтованість заявленого йому відводу і має передати справу на розгляд судді, який не входить до складу суду, оскільки у такому випадку, на практиці це може спричинити свідоме зловживання особами своїми процесуальними правами та затягування розгляду справ судом.

Доволі скептичними є судження відносно й змін щодо підстав звільнення від відповідальності, зокрема, про те, що обставини, встановлені щодо певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участь у справі, в якій такі обставини були встановлені.

Однак, зазначеними положеннями нівелюється поняття преюдиційності фактів, встановлених рішенням іншого суду, яке набрало законної сили.

Є багато положень, які залишаються взагалі неврегульованими, зокрема, не передбачено визначення строку, на який вилучаються докази для дослідження судом і яким саме чином вони мають бути повернуті особі назад, що суперечить приписам Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Варто відмітити, що законопроект містить й багато суперечностей між його статтями, дублювання положень статей, а деякі положення взагалі невілюють усі принципи господарського судочинства, що

в свою чергу призведе до порушення основних принципів Організації Об'єднаних Націй про незалежність суддів, схвалених Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

Запроваджуючи зміни в рамках реформування процесуального законодавства, необхідно, перш за все, пам'ятати про те, що будь-які зміни є небезпечними для національного правового поля. Тому, для ефективного проведення судової реформи України, особливо в рамках реформування процесуального законодавства, потрібно, насамперед, здійснити системний аналіз розвитку судочинства в інших правових системах, вивчити їх досвід, здійснити змістовне та послідовне дослідження позитивних та негативних наслідків для національної правової системи, а вже потім вводити ті чи інші зміни до національного законодавства України. Адже, в протилежному випадку національне правове поле України стане ареною для проведення експериментів, а не сприятиме проведенню ефективної реформи в Україні.

Список використаної літератури:

1. Законопроект «Про внесення змін до процесуальних кодексів, у тому числі і до Господарського процесуального кодексу України, та інших законодавчих актів» [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Ради з питань судової реформи. — Режим доступу: <http://jrc.org.ua/news>
2. Кривецький О. Проект нового ГПК: актуальні питання [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Судова влада України. — Режим доступу: <http://lv.arbitr.gov.ua>
3. Бадурова Г. Що привнесе в господарський процес новий ГПК: роздуми науковців та практиків // Закон і бізнес. — 17 (1263) 23.04-29.04.2016.

ЛАЗАРЄВА Н. М.

Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивілістичної юриспруденції

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До суб'єктів господарської діяльності, які відносяться до некомерційних, тобто створених без мети отримання прибутку, відносяться релігійні організації. В процесі своєї діяльності для забезпечення своїх господарських потреб вони вимушені здійснювати дії господарського характеру.